ePublishing

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Panhellenic Conference of Educational Sciences

Vol 1 (2017)

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

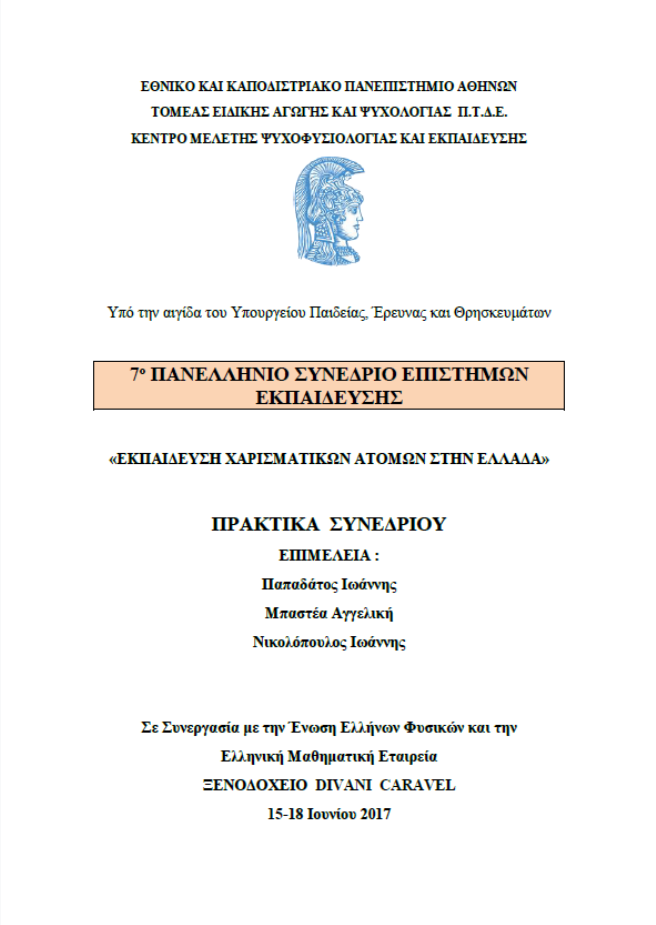

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ :
Παπαδάτος Ιωάννης
Μπαστέα Αγγελική
Νικολόπουλος Ιωάννης

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANI CARAVEL
15-18 Ιουνίου 2017

Εκπαίδευση χαρισματικών παιδιών

ΜΙΧΑΕΛΑ ΒΑΣΙΛΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

doi: 10.12681/edusc.1784

To cite this article:

ΒΑΣΙΛΙΚΟΠΟΥΛΟΥ Μ. (2019). Εκπαίδευση χαρισματικών παιδιών. *Panhellenic Conference of Educational Sciences*, *1*, 56–62. https://doi.org/10.12681/edusc.1784

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 13/12/2025 15:44:28

Εκπαίδευση χαρισματικών παιδιών

Βασιλικοπούλου Μιχαέλα
Απόφοιτος Τμήματος Φιλοσοφίας Πανεπιστήμιο Πατρών
michaela.vasilikopoulou@gmail.com

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετήσει τον τρόπο εκπαίδευσης των χαρισματικών-ταλαντούχων παιδιών, τα οποία επιδεικνύουν ικανότητες περισσότερο ανεπτυγμένες από αυτές που αναμένονται για το νοητικό επίπεδο της ηλικίας τους, με αποτέλεσμα να μαθαίνουν με ταχύτατο ρυθμό και να αφομοιώνουν διαρκώς μεγάλο εύρος εννοιών. Στα πλαίσια της τάξης γενικής εκπαίδευσης, το τυπικό αναλυτικό πρόγραμμα μη μπορώντας να ανταποκριθεί στις ιδιαίτερες προκλήσεις που παρουσιάζουν τα παιδιά αυτά κρίνεται απαραίτητο να τροποποιηθεί προκειμένου να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό τους, να αναπτύξουν τα ταλέντα τους και να παραμείνει αμείωτο το ενδιαφέρον τους κατά την διάρκεια του μαθήματος. Συνεπώς, θα δοθεί έμφαση στα κριτήρια για τη διαφοροποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος καθώς και στις διάφορες πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν. Με βάση τις πρακτικές αυτές έχουν διαμορφωθεί ορισμένα διδακτικά μοντέλα, τα οποία συνιστούν ζωντανά παραδείγματα διαφοροποίησης του αναλυτικού προγράμματος για την παροχή ειδικής εκπαίδευσης στους χαρισματικούς μαθητές. Η διδασκαλία των χαρισματικών παιδιών μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε εναλλακτικά εκπαιδευτικά πλαίσια, εκτός της κανονικής τάξης.

Λέξεις-Κλειδιά: χαρισματικά παιδιά, εκπαίδευση, αναλυτικό πρόγραμμα, διαφοροποίηση, διδακτικά μοντέλα

Abstract

The purpose of this paper is to study the way in which gifted-talented children are educated, demonstrating skills more developed than those expected for the mental level of their age, so that they learn so quickly and they absorb continuously a wide range of concepts. In the context of general education class, the formal curriculum, unable to respond to the particular challenges posed by these children, needs to be modified, in order to develop completely their potential, their talents and remain undiminished their interest during of the lesson. Therefore, emphasis will be given to the criteria for the differentiation of the educational program and the various practices that can be applied. Based on these practices, some teaching models have been formed, which recommend vivid examples of differentiation of curriculum for the benefit of special education in the gifted students. The teaching of gifted children can be also take place in alternative settings outside the normal classroom.

Keywords: gifted children, education, curriculum, differentiation, teaching models

Εισαγωγή

Ο όρος ¨χαρισματικός¨ αναφέρεται στα παιδιά εκείνα τα οποία επιδεικνύουν υψηλές ικανότητες μάθησης. Τα παιδιά αυτά έχουν ανεπτυγμένες γνωστικές, γνωσιακές και

δημιουργικές ικανότητες, προδιαθέσεις, κίνητρα και ενδιαφέροντα και καλύπτουν την σχολική ύλη με ταχύτερους ρυθμούς σε σχέση με αυτό που αναμένεται για την ηλικία τους. (Ματσαγγούρας, 2008).

Στα χαρισματικά παιδιά συνδυάζονται τρία βασικά αλληλοεπιδρώμενα χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Τα γνωρίσματα αυτά είναι οι υψηλές νοητικές ικανότητες (ευφυϊα), η υψηλή δημιουργικότητα και η απόλυτη προσήλωση στην επίτευξη του στόχου. Ένα παιδί για να χαρακτηριστεί ως χαρισματικό θα πρέπει να διαθέτει και τα τρία αυτά γνωρίσματα. Η συνεχής και ισόρροπη αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών των γνωρισμάτων τα καθιστά διαφορετικά από τα παιδιά της ίδιας ηλικιακής ομάδας (Ρίζος, 2007)

Τα χαρισματικά παιδιά μαθαίνουν εξαιρετικά γρήγορα, προσλαμβάνουν και συγκρατούν μεγάλη ποσότητα πληροφοριών και εννοιών, μιλάνε και διαβάζουν νωρίτερα από ένα τυπικά αναπτυσσόμενο παιδί, διαθέτουν πλούσιο και ευρύ λεξιλόγιο, διακατέχονται από έντονο ενθουσιασμό και ασυνήθιστη περιέργεια. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των χαρισματικών παιδιών είναι η τελειομανία και η ακρίβεια. Θέτουν πολύ υψηλούς στόχους και αγωνίζονται σκληρά μέχρι να τους περατώσουν. Ως προς την συμπεριφορά τους, ορισμένα παιδιά παρουσιάζουν τάσεις εσωστρέφειας και δυσκολεύονται να συνυπάρξουν με τους συνομηλίκους τους. Για αυτό άλλωστε επιλέγουν την συναναστροφή με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Η ύπαρξη και η αναγνώριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που φέρουν τα χαρισματικά και ταλαντούχα παιδιά υπαγορεύει στην πολιτεία την υποχρέωση να μεριμνήσει για την εκπαίδευση των παιδιών αυτών και να ενσωματώσει στους εκπαιδευτικούς της στόχους την ανάπτυξη και την ανάδειξη των διανοητικών και συναισθηματικών τους ικανοτήτων. Η πολιτεία οφείλει να διασφαλίσει για όλους τους ταλαντούχους μαθητές το ισότιμο δικαίωμα να αναγνωρισθούν οι ατομικές τους διαφορές και οι πραγματικές τους ανάγκες. (Δαβάζογλου & Σιμοπούλου, 1999). Η εκπαιδευτική κοινότητα πρέπει να βρίσκεται δίπλα στα παιδιά αυτά. Μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας η χαρισματικότητα πρέπει να καλλιεργείται καθώς αν παραμελείται οδηγεί σε ατροφία των δυνητικών ικανοτήτων τους ενώ αντιθέτως αν επιδεικνύεται οδηγεί σε προβληματικές κοινωνικο-συναισθηματικές συμπεριφορές.

1.Εκπαίδευση χαρισματικών παιδιών

Η τυπική σχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα οργανώνεται σύμφωνα με την χρονολογική ηλικία των μαθητών, καθώς κυριαρχεί η αντίληψη ότι η διανοητική ανάπτυξη συνδέεται ρητά με την ηλικία των παιδιών. Αυτό ισχύει για την πλειονότητα των μαθητών, όχι όμως για την ολότητα. Υπάρχει ένα μικρό ποσοστό του μαθητικού πληθυσμού, το οποίο αποκλίνει είτε προς τα κάτω είτε προς τα πάνω. Τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερη προσπάθεια καταβάλλεται στα πλαίσια της ειδικής αγωγής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που παρουσιάζουν τα παιδιά με απόκλιση προς τα κάτω. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο για τα παιδιά που αποκλίνουν προς τα πάνω. Οι ιδιαίτερες ικανότητες των παιδιών αυτών περνούν απαρατήρητες, με συνέπεια οι χαρισματικοί μαθητές να συνιστούν πρόβλημα για τον εκπαιδευτικό και οι ίδιοι να μην έχουν την ευκαιρία να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό τους. Επομένως και τα χαρισματικά παιδιά χρήζουν ειδικής εκπαίδευσης (Gross, 2003).

Στα πλαίσια της τάξης γενικής εκπαίδευσης, το υπάρχον αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών αυτών. Δεδομένης της

ανεπάρκειάς του κρίνεται απαραίτητη η τροποποίησή του και συγκεκριμένα η δημιουργία μίας ποιοτικά διαφορετικής εκπαιδευτικής παρέμβασης. Η παρέμβαση αυτή αφενός θα επιτρέπει στα χαρισματικά παιδιά να ακολουθούν το πρόγραμμα διδασκαλίας των τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών και αφετέρου θα τους παρέχει ένα εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητές τους ώστε να εξελίξουν τα ταλέντα τους και να μην χάνουν το ενδιαφέρον τους για το μάθημα.

2.Διαφοροποίηση σχολικού αναλυτικού προγράμματος

Για να προσαρμοστεί το αναλυτικό πρόγραμμα στις ανάγκες των ταλαντούχων μαθητών θα πρέπει να εφαρμοστεί η αρχή της διαφοροποίησης. Ως διαφοροποίηση, ορίζεται η διδακτική προσέγγιση κατά την οποία οι διδάσκοντες προβαίνουν στην τροποποίηση του αναλυτικού προγράμματος, των διδακτικών μεθόδων και πρακτικών, των πηγών και των μαθησιακών δραστηριοτήτων με στόχο την ανταπόκριση στις διαφοροποιημένες ανάγκες και ενδιαφέροντα του κάθε μαθητή ξεχωριστά, ώστε να μεγιστοποιηθούν οι μαθησιακές ευκαιρίες και εμπειρίες για όλους τους μαθητές μέσα στην τάξη (Bearne, 1996). Η διαφοροποίηση συνιστά μία εκπαιδευτική στρατηγική, η οποία έχει στόχο να αναδείξει τις ιδιαιτερότητες και τις εν δυνάμει ικανότητες των χαρισματικών μαθητών και να τις καλλιεργήσει.

Σύμφωνα με την Piirto (2007, όπ. αναφ. στο Heward, 2011) το διαφοροποιημένο εκπαιδευτικό αναλυτικό πρόγραμμα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του αρχικά τα μαθησιακά χαρακτηριστικά των ταλαντούχων παιδιών. Τα παιδιά αυτά έχουν την ικανότητα να μαθαίνουν με ταχύτατους ρυθμούς και να κατακτούν διαρκώς εύρος γνώσεων. Έχουν την ικανότητα να σκέφτονται αυθεντικά, κριτικά, δημιουργικά. Επεξεργάζονται κάθε πληροφορία αναλυτικά χρησιμοποιώντας πολύπλοκες και σύνθετες στρατηγικές. Συνεπώς, το αναλυτικό πρόγραμμα πρέπει να στοχεύει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης εμμένοντας στη ποιότητα και όχι στη ποσότητα του παραγόμενου έργου. Επιπρόσθετα, η διδασκαλία των ταλαντούχων μαθητών πρέπει να διέπεται από ακαδημαϊκή αυστηρότητα. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να εκλείπει η αυστηρή βαθμολόγηση και οι εκπαιδευτικοί δεδομένης της υψηλής νοητικής ικανότητας των παιδιών να εφησυχάζονται αλλά να έχουν όλο και περισσότερες προσδοκίες από αυτά. Τέλος, πρέπει να είναι θεματικό και διεπιστημονικό. Οι μαθητές πρέπει να έρχονται σε επαφή και να εντρυφούν σε ποικίλους επιστημονικούς κλάδους. Είναι αναγκαίο επομένως να περιλαμβάνει ποικίλους προσανατολισμούς καθώς και διδασκαλία δεξιοτήτων έρευνας, χρήσης διαδικτυακών πηγών, βιβλιοθήκης.

3.Μέθοδοι-πρακτικές διαφοροποίησης εντός της σχολικής τάξης

Με τη διαφοροποιημένη διδασκαλία στο πλαίσιο της τάξης γενικής εκπαίδευσης, ο εκπαιδευτικός βάσει των αναγκών των ταλαντούχων μαθητών παρεμβαίνει στο αναλυτικό πρόγραμμα ως προς το περιεχόμενο της διδασκαλίας, τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και το διδακτικό πλαίσιο (Μανωλάκος, 2010). Ο εκπαιδευτικός μπορεί να εφαρμόσει ένα σύνολο πρακτικών διαφοροποίησης όπως:

- Επιτάχυνση
- Εμπλουτισμός
- Συμπύκνωση

Η επιτάχυνση και ο εμπλουτισμός είναι δύο αλληλένδετες, συμπληρωματικές στρατηγικές, οι οποίες τροποποιούν το αναλυτικό πρόγραμμα ως προς το ρυθμό και το βάθος του (Southern & Jones, 1991).

3.1Επιτάχυνση αναλυτικού προγράμματος

Η επιτάχυνση του αναλυτικού προγράμματος είναι μία διαδικασία που επιτρέπει στο παιδί να προοδεύει και να εξελίσσεται με ταχύ ρυθμό μέσα από την εφαρμογή ενός εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος που θα έχει σχεδιαστεί αποκλειστικά για το δικό του ρυθμό και τις δικές του ιδιαιτερότητες. Με την επιτάχυνση το παιδί έχει τη δυνατότητα να καλύπτει και να κατανοεί ταχύτατα το μεγαλύτερο μέρος της ακαδημαϊκής ύλης. Με αυτόν τον τρόπο, οι ταλαντούχοι μαθητές μαθαίνουν περισσότερα και δυσκολότερα πράγματα ξοδεύοντας αφενός λιγότερο χρόνο και αφετέρου λιγότερο κόπο σε σχέση με τους συνομήλικους μαθητές τυπικής ανάπτυξης. Τα ακαδημαϊκά ταλαντούχα παιδιά χρειάζονται λιγότερες επεξηγήσεις από τον εκπαιδευτικό και συχνά η ενασχόλησή τους με ένα αντικείμενο, το οποίο έχουν ήδη κατακτήσει, ενδέχεται να είναι κουραστική και τα παιδιά να πλήττουν κατά την διάρκεια του μαθήματος.

Σύμφωνα με τους Southern και Jones (2004) έχουν διαμορφωθεί κάποιοι εναλλακτικοί τύποι επιτάχυνσης προκειμένου οι χαρισματικοί μαθητές να δεχτούν ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που θα ανταποκρίνεται στο νοητικό τους επίπεδο, το οποίο δεν βρίσκεται σε αντιστοιχία με την χρονολογική τους ηλικία. Ένας από αυτούς τους τύπους επιτάχυνσης είναι η πρώιμη εισαγωγή και εγγραφή των μαθητών στις βαθμίδες εκπαίδευσης (νηπιαγωγείο, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια), δηλαδή σε μικρότερη ηλικία από ότι συνηθίζεται, καθώς και η επιτάχυνση και υπερπήδηση κάποιας τάξης σε περίπτωση που έχει ολοκληρωθεί η ύλη νωρίτερα. Έπειτα, η διδασκαλία βάσει του ατομικού ρυθμού καθώς και η τηλεσκοπική θεώρηση του αναλυτικού προγράμματος, η οποία επιτρέπει στα παιδιά να προοδεύουν αποφεύγοντας τις επαναλήψεις, οι οποίες εγκλωβίζουν τα παιδιά με ιδιαίτερα ανεπτυγμένες ικανότητες σε διανοητική απραξία (Δαβάζογλου & Σιμοπούλου, 1999). Ακόμα, αξίζει να αναφερθεί το ενδεχόμενο αναγνώρισης μαθημάτων μέσω εξέτασης, η παράλληλη φοίτηση όπως επίσης και τα μαθήματα δι΄ αλληλογραφίας.

Όσον αφορά την επιτάχυνση, έχει παρατηρηθεί ότι επιδρά θετικά στις ανάγκες των προικισμένων μαθητών, διότι δίνει προτεραιότητα στην πρόοδο του κάθε παιδιού μειώνοντας τα ποσοστά της σχολικής υποεπίδοσης και το αίσθημα ¨πλήξης¨ όταν το παιδί νιώθει πως γνωρίζει την ύλη που παρουσιάζεται. Παρέχει περισσότερα κίνητρα και υψηλές προσδοκίες στους ακαδημαϊκά ταλαντούχους μαθητές και συμβάλλει στην ανεξαρτησία της σκέψης.

Ωστόσο, υπάρχουν και ορισμένες ενστάσεις, οι οποίες εκφράζουν μία ανησυχία σχετικά με την κοινωνική προσαρμογή αυτών των παιδιών στις μεγαλύτερες τάξεις και τα συναισθηματικά προβλήματα που μπορεί να δημιουργηθούν από την διαδικασία της επιτάχυνσης. Τα παιδιά, που εντάσσονται πρόωρα σε διαφορετικές ηλικιακά τάξεις, δεν έχουν συχνά το περιθώριο να δείξουν τις ατομικές τους ικανότητες και υποφέρουν λόγω της πίεσης που υφίστανται για να επιτύχουν. Ένα σημαντικό πρόβλημα είναι και το ότι το παιδί εγκαταλείπει τους φίλους του και τους συνομηλίκους του σε μία κρίσιμη συναισθηματικά περίοδο της ζωής τους.

3.2Εμπλουτισμός αναλυτικού προγράμματος

Η πιο συνηθισμένη μέθοδος που χρησιμοποιείται για τη διαφοροποίηση του τυπικού αναλυτικού προγράμματος προς τους ταλαντούχους μαθητές είναι ο εμπλουτισμός και η βαθύτερη διεύρυνση του περιεχομένου της διδασκαλίας. Κατά την διαδικασία του εμπλουτισμού εισάγονται πληροφορίες και ύλη που δεν περιλαμβάνεται στα μαθήματα της γενικής εκπαίδευσης. Έχει παρατηρηθεί ότι προτιμάται από τους εκπαιδευτικούς στην περίπτωση που έχουν ακαδημαϊκά χαρισματικούς μαθητές στην τάξη τους και θέλουν να τους βοηθήσουν παρέχοντας περισσότερες ευκαιρίες εντός της κανονικής τάξης. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι ο εμπλουτισμός πρέπει να εφαρμόζεται με προσοχή και να υπάρχει ένα πλαίσιο γύρω από το οποίο πρέπει να κινούνται οι εκπαιδευτικοί. Οφείλουν να παρέχουν την κατάλληλη καθοδήγηση μόνο εφόσον κρίνουν ότι είναι απαραίτητο για να εργαστούν οι ταλαντούχοι μαθητές. Σύμφωνα με έρευνες όμως ελάχιστοι καθηγητές διαθέτουν τον χρόνο, την εμπειρία και τις ικανότητες για να ασχοληθούν ατομικά με τον κάθε μαθητή.

Η μέθοδος του εμπλουτισμού επιτρέπει στους μαθητές να εμβαθύνουν σε επιστημονικούς κλάδους και τομείς που τους ενδιαφέρουν. Στοχεύει στη διαδικασία της μάθησης και στην ανάπτυξη των διανοητικών ικανοτήτων και όχι στο περιεχόμενο και στην απλή συσσώρευση γνώσεων. Συμβάλλει στην διερεύνηση γνωστικών θεμάτων που δεν μελετώνται καθόλου στο τυπικό αναλυτικό πρόγραμμα.

3.3Συμπύκνωση αναλυτικού προγράμματος

Μία ακόμη μέθοδος διαφοροποίησης του αναλυτικού προγράμματος είναι η συμπύκνωση. Η συμπύκνωση του αναλυτικού προγράμματος αφορά τη συμπίεση της διδακτέας ύλης και του περιεχομένου της, με στόχο να ελαττώνεται ο χρόνος που δαπανά ο μαθητής σε πληροφορίες που ήδη γνωρίζει και να αυξάνεται ο χρόνος για εμβάθυνση και επέκταση σε πιο δύσκολη ύλη (Reis & Renzulli, 2005). Κατά την συμπύκνωση, οι εκπαιδευτικοί καταφεύγουν σε μία συστηματική αξιολόγηση προκειμένου να αποφασίσουν το μέρος της ύλης που θα παραλειφθεί, όντας ήδη γνωστό, και να την αντικαταστήσουν με νέα περισσότερο ελκυστική για τους χαρισματικούς μαθητές. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν ότι η αντικατάσταση είναι ένα αρκετά δύσκολο εγχείρημα, διότι δεν έχουν την εμπειρία και δεν γνωρίζουν τι πρέπει να αντικαταστήσουν για τους χαρισματικούς μαθητές (Renzulli &Reis, 2004). Με αυτόν τον τρόπο ο μαθητής αξιοποιεί τον χρόνο του με παραγωγικό τρόπο εμβαθύνοντας περισσότερο σε αντικείμενα που συνάδουν με τα ενδιαφέροντά τους.

4.Μοντέλα διαφοροποίησης αναλυτικού προγράμματος

Έχουν διαμορφωθεί, με βάση τις προαναφερθείσες πρακτικές, ορισμένα διδακτικά μοντέλα διαφοροποίησης του αναλυτικού προγράμματος, τα οποία συνιστούν ζωντανά παραδείγματα του πώς η εκπαίδευση των χαρισματικών μαθητών εντός της γενικής τάξης μπορεί να τροποποιηθεί καλύπτοντας τόσο τα ατομικά όσο και τα μαθησιακά ενδιαφέροντα των μαθητών αυτών. Σύμφωνα με τον Heward (2011), τα πλέον καλύτερα παραδείγματα αποτελούν το μοντέλο του σχολικού εμπλουτισμού και το μοντέλο του ενεργητικού λύτη προβλημάτων της Maker.

4.1Μοντέλο Σχολικού Εμπλουτισμού

Το μοντέλο σχολικού εμπλουτισμού περιλαμβάνει υποδείξεις για δραστηριότητες που μπορούν να εφαρμοστούν στα πλαίσια της συνεκπαίδευσης τυπικά αναπτυσσόμενων παιδιών και προικισμένων παιδιών. Περιέχει δραστηριότητες οι οποίες απευθύνονται και στους δύο τύπους μαθητών (Renzulli & Reis, 2003). Αρχικά, το μοντέλο σχολικού εμπλουτισμού μέσα από ποικίλες διαδικασίες αξιολογεί και εντοπίζει τους μαθητές με υψηλές ικανότητες. Το ποσοστό αυτό των μαθητών ανέρχεται στο 15-20% του συνόλου του σχολείου. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να ανιχνεύσουν τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα αυτών των μαθητών και να διαφοροποιήσουν το κοινό αναλυτικό πρόγραμμα με τέτοιον τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται σε αυτά τα ενδιαφέροντα. Το μοντέλο περιλαμβάνει τρείς τύπους εμπλουτισμού. Ο πρώτος τύπος προσφέρει μεγάλη ποικιλία γενικών ερευνητικών δραστηριοτήτων και εμπειριών. Ο δεύτερος τύπος περιλαμβάνει εκπαιδευτικές μεθόδους και υλικά με σκοπό την ανάπτυξη της κριτικής και δημιουργικής σκέψης. Ο τρίτος τύπος περιλαμβάνει δραστηριότητες προχωρημένου επιπέδου αφιερώνοντας χρόνο σε θέματα που πραγματικά τους ενδιαφέρουν. Στους δύο πρώτους τύπους συμμετέχουν όλα τα παιδιά που έχουν επιλεχθεί. Ο τρίτος όμως τύπος αφορά αποκλειστικά τους εξαιρετικά ταλαντούχους μαθητές που εκδηλώνουν ενδιαφέρον και θέλουν να διερευνήσουν εις βάθος ένα συγκεκριμένο θέμα (Reis, 1995).

4.2Μοντέλο του ενεργητικού λύτη της Maker

Η Maker προτείνει μία διαδικασία τροποποίησης των βασικών στοιχείων του περιεχομένου της διδασκαλίας. Στόχος είναι η ανάπτυξη προωθημένου, σύνθετου, καινοτόμου και πρωτότυπου περιεχομένου συγκριτικά με αυτό που ισχύει στην τάξη. Επιπλέον, τροποποίηση της διαδικασίας ώστε να παρέχονται στους μαθητές ευκαιρίες ενεργητικής απόκρισης στο περιεχόμενο όπως η συνεργατική μάθηση. Τροποποίηση των προϊόντων της μάθησης με στόχο οι μαθητές να ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν ποικιλία τρόπων παρουσίασης των σκέψεων και των ιδεών τους. Τέλος, τροποποίηση του μαθησιακού περιβάλλοντος με στόχο τη δημιουργία ενός θετικού εργασιακού περιβάλλοντος.

5.Εναλλακτικά εκπαιδευτικά πλαίσια

Οι εκπαιδευτικές πρακτικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας για τους χαρισματικούς μαθητές εκτός σχολικής τάξης ποικίλουν:

α) Ειδικά σχολεία, οποιασδήποτε βαθμίδας, έχουν δημιουργηθεί αποκλειστικά για μαθητές που έχουν χαρακτηριστεί ως χαρισματικοί. Στα σχολεία αυτά δίνεται έμφαση σε συγκεκριμένους τομείς όπως αθλητισμός, μουσική, φυσικές επιστήμες, τέχνες.

β) Ειδικά τμήματα στήριξης, όπου ένα μέρος της ημέρας οι μαθητές παρακολουθούν το κοινό τυπικό αναλυτικό πρόγραμμα και το υπόλοιπο στα τμήματα αυτά παρακολουθούν μαθήματα που ανταποκρίνονται στο ρυθμό και στο εύρος των ικανοτήτων τους. Ωστόσο παρά τα πλεονεκτήματα των ειδικών τμημάτων στήριξης, οι εκπαιδευτικοί δεν πρέπει να λησμονούν ότι τα παιδιά αυτά δεν παύουν να είναι χαρισματικά όταν επιστρέφουν στην κανονική τάξη και να τροποποιούν το αναλυτικό πρόγραμμα.

γ) Ένας εκπαιδευτικός σύμβουλος - διευκολυντής καταρτισμένος στην εκπαίδευση των χαρισματικών και ταλαντούχων παιδιών, βοηθάει τον εκπαιδευτικό της κανονικής τάξης να σχεδιάσει το αναλυτικό πρόγραμμα και να το προσαρμόσει στα παιδιά αυτά παρέχοντας εξειδικευμένη εκπαίδευση. Ωστόσο τα περισσότερα σχολεία δεν διαθέτουν ειδικό σύμβουλο με συνέπεια να επωμίζεται όλη την ευθύνη ο εκπαιδευτικός της γενικής

τάξης ο οποίος μάλιστα δεν φέρει εξειδικευμένες σπουδές στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση.

Βιβλιογραφία

Bearne, E. (Ed.) (1996). *Differentiation and diversity in the primary school*. London: Routledge.

Δαβάζογλου, Α., & Σιμοπούλου, Α. (1999). *Τα χαρισματικά παιδιά στην εκπαίδευση*. Αλεξανδρούπολη : Αυτοέκδοση.

Gross, M.U.M. (2003). International Perspectives. In N. Colangelo & G.A. Davis (Eds.), *Handbook of Gifted Education.* Boston: Allyn and Bacon.

Heward, W.L (2011). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες. Μια εισαγωγή στην Ειδική Εκπαίδευση*. Α. Δαβάζογλου & Κ. Κόκκινος (Επιμ.), (Χ. Λυμπεροπούλου, μεταφρ.). Αθήνα: Τόπος. (το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε 2009).

Μανωλάκος, Π. (2010). *Χαρισματικοί – Ταλαντούχοι μαθητές. Τρόποι στήριξης και τρόποι εκπαίδευσης χαρισματικών μαθητών.* Στο: Μαθαίνω πώς να μαθαίνω. Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 5° Πανελλήνιο Συνέδριο (Αθήνα 7-9 Μαΐου 2010).

Ματσαγγούρας, Η. (2008). *Εκπαιδεύοντας παιδιά υψηλών ικανοτήτων μάθησης: Διαφοροποιημένη συνεκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg

Reis, S. (1995). What gifted education can offer the reform movement: Talent development. In J. L. Genshaft, M. Bireley, & C. L. Hollinger (Eds.), *Serving gifted and talented students: A resource for school personnel* (pp. 371-387). Austin, TX: PRO-ED.

Reis, S. M., & Renzulli, J.S. (2005). *Curriculum compacting: An easy start to differentiating for high-potential students*. Waco, TX: Prufrock Press.

Renzulli, J.S., & Reis, S.M. (2003). The schoolwide enrichment model: Developing creative and productive giftedness. In N. Colangelo & G.A. Davis (Eds.), *Handbook of gifted education* (3rd ed.), (pp. 184-203). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.

Renzulli, J.S., & Reis, S. (2004). Curriculum compacting. In D. Boothe & J. Stanley (Eds.), *In the eyes of the bebolder: Critical issues for diversity in gifted education* (pp. 87-100). Waco, TX: Prufrock.

Ρίζος Σ. (2007). *Χαρισματικά παιδιά και Εκπαίδευση.* Στο: Σχολείο Ίσο για Παιδιά Άνισα.Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο (Αθήνα 4-6 Μαΐου 2007).

Southern, W.T., & Jones, E. (1991). *The academic acceleration of gifted children*. New York: Teachers College Press.

Southern, W.T., & Jones, E.D. (2004). Types of acceleration: Dimensions and issues. In N. Colangelo, S. Assouline, & M. Gross (Eds.), *A nation deceived: How schools bold back America's brightest students* (pp. 5-12). Iowa City, IA: The Connie Belin & Jacqueline N. Blank International Center for Gifted Education and Talent Development.